

DEXTER

ŠLECHTITELSKÝ PROGRAM

Šlechtitelský program plemene dexter

Na základě ustanovení Zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“) došlo k přenesení odpovědnosti za realizaci šlechtění na uznaná chovatelská sdružení. Novelou Zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění zákona č. 3/2019 Sb., ze dne 25. 1.2019 došlo k souladu s Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1012 o zootechnických a genealogických podmínkách pro plemenitbu čistokrevných plemenných zvířat (dále jen „nařízení“). Přijetí zákona č. 3/2019 Sb. si vyžádalo úpravu šlechtitelského programu tak, aby byl v souladu s výše uvedenými předpisy. Nedílnou součástí tohoto ŠP je Řád plemenné knihy a respektují ho stanovy a metodiky Českého svazu chovatelů masného skotu, z. s. (dále jen „ČSCHMS“) viz bod 11. (Obecná ustanovení) tohoto ŠP.

1. Historie a charakteristika plemene

Jedná se o jedno z nejstarších evropských plemen, jehož historie sahá až do doby kamenné. Stejně jako u původního irského dojeného plemene „kerry“ jsou jejich předky zástupci černého skotu z počátku keltské kultury. Dexter pochází z jižního a jihozápadního Irsku, kde se rozšířil mezi malými hospodářstvími v horských oblastech. Plemeno bylo známo jako „poorman's cow“, což znamená „kráva chudých“. V roce 1845 napsal pan David Low ve své publikaci o irském skotu, že plemeno dexter vděčí za svůj moderní vzhled, jméno a pravděpodobně i vlastnosti, jistému panu Dexterovi, jednateli pana Hawardena, který přišel do Irsku v roce 1750 a usídlil se v oblasti zvané Tipperary. David Low uvedl, že pan Dexter dal za vznik tomuto zvláštnímu plemeni výběrem nejlepších zvířat odolného horského skotu této oblasti a dosáhl tím velmi vysoké úrovně.

Nejstarší dochované oficiální záznamy o tomto skotu (dle „Royal Dublin Society“) jsou z roku 1879 a o rok později byla založena plemenná kniha (1880). Již v roce 1882 bylo toto plemeno vyvezeno ze země původu do několika oblastí Anglie. Zvířata byla poprvé oficiálně představena na Královské výstavě v Norwich v roce 1886. Plemeno si velmi rychle získalo oblibu a tak již roku 1892, při příležitosti setkání chovatelů v Smithfield's club, bylo založeno sdružení „Kerry a Dexter/Kerry Cattle Society“. Z irských pastvin bohužel postupně téměř vymizelo, ale naštěstí bylo v čistokrevné formě udržováno v celé řadě malých stád Anglie.

Dexter je původně kombinovaným plemenem, ale většina chovatelů se zaměřuje na jednostrannou užitkovost. Populace plemene dexter v ČR je zaměřena na masnou užitkovost. Jedná se o nejmenší evropské plemeno skotu, pro představu, je přibližně o polovinu menší než hereford. U plemene dexter se mohou vyskytovat „krátkonozi“ jedinci. Tuto deformaci způsobuje genetická vada, tzv. chondrodysplazie. Krátkonohá zvířata jsou heterozygotními přenašeči této mutace a taková zvířata musí být z plemenitby bezpodmínečně vyřazována, protože výskyt genu pro chondrodysplazii je v populaci nežádoucí. Homozygotní zvířata se rodí mrtvá a znetvořená – tzv. buldoci. Mutace se ověřuje genetickým testováním, protože mladí dlouhonozí jedinci se exteriérem podobají dospělým zvířatům „krátkonohým“.

Krávy mají v dospělosti hmotnost 270 - 350 kg, býci váží v dospělosti do 500 kg. Výška v kříži je u krav v rozmezí 91 až 112 cm. Býci mají v dospělosti kohoutkovou výšku 96 až 120 cm. Odchytky od doporučené výšky v kříži jsou nežádoucí.

Zbarvení je obvykle celoplašťově černé, přípustné jsou i barevné varianty RED (červená) a DUN (šedá). V některých případech se těžce odlišuje barevný ráz RED a DUN a v některých populacích je nutno provádět genetické testy. Přípustné jsou bílé odznaky na břichu, ale pouze od pupku dozadu. Dexter je přirozeně rohaté plemeno, ale kolem roku 1990 se začali v populaci vyskytovat i geneticky bezrozí jedinci. Rohy mají středně silné, stáčí se mírně nahoru a dovnitř. U

býků by neměly být tolik zatočeny nahoru jako je tomu u krav. Odrohování zvířat i genetická bezrohost jsou přípustné.

Plemeno dexter se vyznačuje klidným temperamentem, nenáročností a velmi snadným telením. Zvířata mají vzhledem ke své hmotnosti relativně velkou plochu paznehtů a tudíž je toto plemeno velmi vhodné pro spásání vlhkých a podmáčených luk, které nedevastuje tak jako jiná masná plemena. Dexter je přizpůsobivý, vhodný téměř do všech klimatických podmínek a na různé typy pastvin. Má-li dostatek potravy a přístřešek, dokáže přežít i v těch nejnepríznivějších podmínkách. V některých státech se používají inseminační dávky býků dexter pro inseminaci méně rozvinutých jalovic. Telení je vždy bezproblémové, telata jsou velmi vitální a kříženci v dospělosti dosahují 7/8 velikosti matky.

Krávy mají vynikající mateřské vlastnosti. Těžké porody se vyskytují jen velmi vzácně a telata zaujmou svou vitálností téměř bezprostředně po porodu. Telata se rodí o hmotnosti 15 – 25 kg. Jedná se o velmi rané plemeno, jalovice mohou zabřeznout již ve stáří 15 – 18 měsíců. Zvířata jsou dlouhověká, ve stádě nejsou výjimkou krávy schopné reprodukce až do 20 let věku. Plemeno je velmi mléčné a telata dosahují vysokých odstavových hmotností.

Plemeno dexter dosahuje jatečné hmotnosti velmi brzy, což je výhodou nejen z ekonomického pohledu. Maso má výbornou chuť, kvalitu i mramorování. Voli mohou bez příkrmu (pouze na pastvě) dosáhnout porážkové hmotnosti ve věku 20 – 24 měsíců s hmotností jatečně opracovaného těla v rozsahu 145 - 220 kg. Díky velmi dobrému poměru mezi cennými partiemi a kostmi (jemnou kostrou) mohou dosahovat výtěžnosti nad 56 %.

2. Chov plemene dexter ve světě

Za posledních 25 až 30 let bylo ve šlechtění dextera dosaženo vynikajících výsledků. Plemeno je velmi přizpůsobivé, reaguje dobře na měnící se i extrémní klimatické podmínky, což dokazuje také fakt, že se rozšířilo do mnoha částí světa. Zvířata byla vyvezena do Austrálie, na Nový Zéland, Kubu, do Argentiny, Keni, Zimbabwe, Itálie, Belgie, Dánska a Německa. Celá řada těchto zemí má svá vlastní sdružení (asociace) chovatelů, která se intenzivně věnují šlechtění a plemenitbě a která jsou důkazem vzrůstající oblíbenosti tohoto plemene po celém světě.

Velká Británie: Ve Velké Británii je plemeno dexter velmi často chováno pastevním způsobem do tří let věku. V důsledku obavy z BSE britská vláda zavedla legislativu zakazující prodej a výkrm zvířat starších 30 měsíců. To znamená, že v některých případech musí být volí krmení speciální krmnou směsí tak, aby dosáhli nejvhodnější porážkové hmotnosti do 30 měsíců věku. Bez speciální krmné dávky se stává, že nemají zvířata dostatečné množství tuku na jatečně upraveném těle, což je z britského kulinářského pohledu nežádoucí.

V roce 2007 bylo u „Dexter Cattle Society“ registrováno více jak 4.100 ks krav, což je oproti roku 2000 dvakrát tolik zvířat. Chovatelé zde velmi často kombinují mezi sebou krátkonohé varianty zvířat a výskyt buldoků je zde relativně nejvyšší ve světě.

USA: Zde jsou naopak zvířata porážena v 18 měsících věku, kdy je z pohledu zdejších konzumentů porážková hmotnost nejvhodnější, co se týče získání cenných partií s kvalitním mramorováním a hlavně libovým masem, které má většinou tmavší barvu a dostatečnou výtěžnost (50 – 70 %).

Kanada: V roce 2006 bylo v Kanadě méně než 250 krav v PK, čímž se toto plemeno dostalo na seznam ohrožených kanadských druhů.

Dánsko: První zástupci tohoto plemene byli do Dánska dovezeni v roce 1987 z deseti nejlepších stád v Anglii. Díky kvalitnímu šlechtitelskému programu jsou v Dánsku jedna z nejlepších zvířat tohoto plemene ve světě. Dánsko chová pouze dlouhonohou variantu plemene.

Světové organizace zabývající se chovem plemene dexter: Dexter Cattle Society UK, American Dexter Cattle Association, Dexter Cattle Society New Zealand, Purebred Dexter Cattle Association, Dexter Cattle Australia and Canadian Dexter Cattle Association.

3. Vývoj stavů v ČR

Do České republiky byl první import zvířat plemene dexter uskutečněn v první polovině roku 2012 z Dánska do chovu pana Karla Rodena ve Skryšově na Sedlčansku. Následoval další dovoz březích jalovic. V roce 2018 bylo v ČR již 300 ks plemenných zvířat. Každoročně se množství zvířat i počty chovatelů zvyšují.

Jedním z nejnovějších trendů ve šlechtění masného skotu je využití genomických údajů jedinců – SNP profilu. Genomické údaje jsou využívány především k ověření původu jedinců, zpřesnění předpovědi genetického potenciálu zvířat (plemenných hodnot) a u plemene dexter slouží také k odhalení chondrodysplazie. Česká republika je od roku 2013 zapojena do mezinárodní genetické testace (v rámci projektu Interbeef), díky které je možné přímé porovnání jedinců se zohledněním chovatelské úrovně země původu.

4. Chovný cíl a standard plemene

4.1. Chovný cíl

Hlavním cílem současného šlechtění zůstává snaha o rozvoj a dále vytvoření populace zvířat moderního typu masného skotu, kombinujícího v sobě **masnou užitkovost**, při zachování dobré **adaptability na přírodní prostředí, dobrých mateřských vlastností, klidného temperamentu a vysoké pastevní schopnosti**. Plemeno dexter (zkr. DX, v rámci KUMP a ústřední evidence EE) je chováno jednak pro produkci kvalitního hovězího masa, ale i na údržbu krajiny v oblastech, kde je nevhodné chovat intenzivnější masná plemena. Selektce by měla být zaměřena na tyto vlastnosti:

- klidný temperament a manipulovatelnost - plemence nervózní a rabiátní povahy, včetně jejich potomstva, by neměly být využívány k další reprodukci
- ranost
- mateřské vlastnosti vč. mléčnosti
- nenáročnost/skromnost/vysoká konverze - jedinec musí maximálně využít celoročně pouze přírodní zdroje krmiva (bez příkrmu jadrnými krmivy)
- odolnost
- dlouhověkost
- udržet žádoucí výšku plemenných zvířat

4.2 Základní ukazatele chovného cíle

4.2.1. Ukazatele reprodukce

Dobrá reprodukce a plodnost je u všech masných plemen skotu rozhodujícím předpokladem ekonomiky chovu. Na jejích výsledcích, vyjádřených v konečné fázi počtem živě narozených telat, se podílejí stejnou měrou obě pohlaví, tedy jak plemence, tak plemenici. Objektívním kritériem hodnocení plodnosti je především počet zabřezlých plemenic a počet živě narozených telat na 100 krav základního stáda. Kromě genetických předpokladů je však reprodukce v nemalé míře ovlivněna i dalšími činiteli, jako je zdravotní stav, úroveň výživy zvířat a způsob jejich odchovu. Pro rentabilitu chovu je nutné odchovat alespoň 90 telat na 100 krav základního stáda, při mezidobí do 365 dní. K zajištění dostatečného počtu zvířat pro účely čistokrevné plemenitby i užitkového

křížení je nezbytné využívat všechny dostupné způsoby reprodukce, které vyhovují systému chovu masných plemen.

4.2.1.1. Plemenice

- počet odchovaných telat na 100 krav základního stáda - minimálně 90
- hodnocení obtížnosti porodů vyjádřené procentem snadných porodů podle platné Metodiky kontroly užítkovosti skotu bez tržní produkce mléka (dále jen „Metodiky KUMP“) - min. 95 %
- věk při 1. otelení by neměl být vyšší než 30 měsíců, jelikož růstová schopnost mladých zvířat umožňuje jejich zařazení do reprodukce již ve věku 13 až 18 měsíců
- pořadí otelení by mělo odpovídat věku plemenice

4.2.1.2. Plemenní býci

- býci v přirozené plemenitbě - dle počtu březích plemenic v závislosti na délce připouštěcího období
- hodnocení průběhu porodu a hmotnosti telat při narození - na základě výsledků KUMP

4.2.2. Ukazatele růstové schopnosti

Plemeno dexter je přes svůj malý rámec relativně výkonné plemeno, což je dáno zejména výbornou mléčností matek a vysokou růstovou schopností telat. Tyto vlastnosti je třeba v populaci fixovat a pokud možno i posilovat. Jelikož není možno jít cestou zvětšování rámce, je třeba klást důraz na chovatelskou i jatečnou ranost plemene i všech jedinců.

Kontrola užítkovosti masných plemen je základním prostředkem při šlechtění plemene dexter a zajišťuje důsledné naplnění selekčního programu. Systém zjišťování hmotností je prováděn na základě Metodiky KUMP.

a) *hodnocení růstové schopnosti telat* – hmotnost při narození, ve 120*, 210 a 365 dnech věku

(*není povinná, ale doporučuje se)

b) *hodnocení růstové schopnosti krav a býků* – viz bod 4.5. Parametry chovného cíle

Základním mechanismem ke sledování růstové schopnosti plemene dexter je zjišťování hmotnosti a výšky dosažené v 210 a 365 dnech věku, ale pro přesnější odhad plemenných hodnot je doporučeno též zjišťování hmotnosti ve věku 120 dnů.

4.3. Hodnocení exteriéru

Hodnocení zevnějšku provádějí inspektoři ČSCHMS dle Metodiky popisu a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu (dále jen „Metodiky popisu“) a je evidováno v databázi KUMP ČSCHMS. S výsledkem hodnocení zvířete je chovatel seznamován prostřednictvím tiskové sestavy, která obsahuje identifikační údaje zvířete a chovatele, bodové hodnocení jedince, výšku v kříži, hmotnost v den vážení, jméno hodnotitele a datum provádění bonitace. Při hodnocení je nutné věnovat velkou pozornost znakům masné užítkovosti. A to i přes to, že jde o plemeno rustikální. Tělesný rámec je specifikem tohoto plemene a je třeba směřovat šlechtění, tak aby byla zachována optimální výška v kříži. Z produkce plemenných zvířat jsou vyloučena zvířata, která vykazují některou vylučující vadu. U býků se požaduje korektní hodnocení končetin.

4.3.1. Hodnoceny jsou tyto kategorie (ve věku)

Telata – ve věku 210 dní, tzn. v rozmezí 171 až 290 dní

- ve věku 365 dní, tzn. v rozmezí 291 až 450 dní

Krávy – po 1. a 3. otelení (ve výjimečných případech na žádost chovatele i v jiném období)

Plemenní býci - při základním výběru (do plemenitby) a importovaní

- ve věku tři a pěti let (na doporučení ČSCHMS)

Součástí lineárního hodnocení zevnějšku je v příloze šlechtitelského programu (v tabulkové části za textem) bodové hodnocení výšky v kříži a hmotnosti pro všechny věkové kategorie.

4.4. Standard plemene

Plemeno je rohaté, ale dle současného trendu se pomalu zvyšuje také počet bezrohých jedinců. Zvířata geneticky bezrohá jsou označována „P“ („PP“ homozygotně bezrohá) a s volnými rohy „V“. Je-li jeden z rodičů geneticky bezrohý, ověřuje se bezrohost testováním. Zvířata testovaná na bezrohost mají za označením uvedenou hvězdičku (např. P*).

Zbarvení: Zvířata se mohou vyskytovat pláštově **červená** (*Red*), pláštově **černá** (*Black*), nebo pláštově **šedohnědá** (*Dun*). Barevné varianty red a dun se mohou vyskytovat v několika odstínech od světle červené až po červenočernou a od barvy „bílé kávy“ až po téměř červenou. Všechny tři typy zbarvení mají stejnou váhu, žádná nesmí být upřednostňována či potlačována. **Bílé znaky** jsou povoleny pouze v malém rozsahu na břicho od pupku směrem dozadu. Tolerována je také bílá barva střípce ocasu, ale s cílem její výskyt do budoucna eliminovat. V ostatních případech je bílé zbarvení nežádoucí a vylučující pro zápis do PK.

Hlava: Krátká a široká, ladně se zužující směrem k širokému mulci.

Krk: Hluboký a silný, ne příliš krátký ani příliš dlouhý s plynulým přechodem na plece. Hlava by měla být nesena nad úroveň páteře (kohoutkem).

Rohy: Poměrně malé a středně silné, stáčeující se směrem dovnitř a vzhůru (u býků se stáčí dopředu a u krav nahoru). Odrohování je povoleno. V populaci se vyskytují také geneticky bezrohá zvířata, která musí být řádně evidována. Rohaté a geneticky bezrohé varianty jsou rovnocenné. Do budoucna lze z pohledu welfare předpokládat výskyt vyššího podílu geneticky bezrohých zvířat.

Tělo: Široká hrud' poskytuje dostatečný prostor pro srdce a plíce. Dobře klenutá žebra, široká bedra, čtvrti silné a hluboké, široké a plné boky, klenutá kýta. Hřbetní linie rovná, nasazení ocasu nevýrazné, při pohledu ze zadu přecházející přímo od linie. Délka hřbetní linie od kohoutku ke kořenu ocasu by měla být stejná nebo větší, než je výška zvířete v kohoutku. **Výška v kříži maximálně 118 cm u dvouletých zvířat.**

Končetiny: Suché s korektním postojem s přiměřenou délkou spěnky. Paznehty tmavé.

U býků: Dostatečně vyvinutá varlata, souměrná. Pouze jedno plně vyvinuté varle je důvodem pro nezapsání jedince do PK.

U krav: Vemeno vysoko zavěšené s plným závěsným vazem. Struky pravidelně rozmístěné, přiměřeně dlouhé a ne příliš silné.

Kůže a srst: Kůže volná a elastická.

4.4.1. Vylučující znaky pro zápis do plemenné knihy

- nervozita a agresivita
- defekty končetin (postavení, mechanika pohybu, zaúhlení atd.)
- bílé znaky na jiných částech těla než povoluje standard
- genetické vady, zvláště nositelé genu pro chondrodisplazii
- výška v kříži neodpovídající standardu plemene

4.5. Parametry chovného cíle

Kategorie	Hmotnost ve věku (kg)		Výška v kříži (cm)
	210 dnů	365 dnů	ve věku 365 dnů
Býčci	175	280	104
Jalovičky	155	200	99
Kategorie - věk	Hmotnost (kg)	Výška v kříži (cm)	
Plemenice - 24 měsíců	255	105	
Krávy - 40 měsíců	325	115	
Plemenní býci - 36 měsíců	440	118	

5. Selekční program

Selekční program je soubor opatření, který má za cíl na základě objektivně zjištěných vlastností zevnějšku, růstové schopnosti a užitkových vlastností, vybírat pro plemenitbu přednostně ta zvířata, jejichž uplatnění v populaci směřuje k naplnění chovného cíle. Jelikož se populace jako celek vyvíjí, mění se průběžně i konkrétní požadavky selekčního programu.

5.1. Matky býků

Za matky plemenných býků mohou být vybírány pouze krávy zdravé, s odpovídající plodností, dobrými mateřskými vlastnostmi a se známým původem zapsané v oddílu „A“ plemenné knihy. Chov a výběr matek plemenných býků je prováděn v chovech s čistokrevnou plemenitbou zapojených do kontroly užitkovosti masného skotu stupně „A“. Příslušná kritéria selekce pro všechny rozhodující oblasti, tj. reprodukci, lineární hodnocení zevnějšku a plemenné hodnoty, stanoví Rada plemenné knihy plemene dexter (dále jen Rada PK) a to na základě průměrných výsledků populace. Zařazení plemenice do kategorie matek býků není trvalého rázu a bude upřesňováno podle výsledků zjišťovaných v kontrole užitkovosti. Ve sporných případech rozhoduje o zařazení plemenice mezi matky býků Rada PK.

5.1.1. Obecné podmínky pro výběr matek býků

- *zápis do plemenné knihy v oddíle A, třídy I případně II (viz kritéria pro naskladnění býčků do odchovu stanovených Radou PK)*
- *dobrý zdravotní stav*

5.2. Otcové býků

Tito býci budou používáni především pro záměrné připárování na matky plemenných býků, kde hlavním úkolem bude produkce mladých zvířat se špičkovými vlastnostmi v oblasti masné užitkovosti a exteriéru. Zařazení býka do kategorie otce býků není trvalého charakteru a bude se upřesňovat podle výsledků zjišťovaných v kontrole užitkovosti. Příslušná kritéria selekce pro všechny rozhodující oblasti, tj. reprodukci, lineární hodnocení zevnějšku a plemenné hodnoty, stanoví Rada PK a to na základě průměrných výsledků populace. Jedná se o býky zařazené do hlavního oddílu plemenné knihy „A“, s výjimkou býků zařazených do třídy III. Ve sporných případech rozhoduje o zařazení plemeníka mezi otce býků Rada PK.

5.2.1. Obecné podmínky pro výběr otců býků

- *zápis do plemenné knihy v oddíle „A“, třída I a II (viz kritéria pro naskladnění býčků do odchovu stanovených Radou PK)*
- *dobrý zdravotní stav*

5.2.2. Výběr otců býků je zajišťován z

- *býků inseminačních*
- *býků z přirozené plemenitby*

6. Produkce a výběr býků do plemenitby

6.1. Odchov plemenných býčků

Vzhledem ke specifickému systému chovu tohoto plemene se odchov potencionálních plemenných býčků provádí **formou odchovu u chovatele, nebo u majitele, který býka zakoupil od chovatele se Zootechnickým certifikátem a to ve věku do 12 měsíců**. Kritéria pro výběr býčků do odchovu vyhláší každoročně Rada PK ve spolupráci s ČSCHMS na základě výsledků populace. Podmínky odchovu se řídí částečně Metodikou pro odchov a zkoušky vlastní užitkovosti býků masných plemen skotu (dále jen „Metodika odchovu“).

6.1.1. Obecné podmínky pro výběr býčka do odchovu

- Pochází od vybraných rodičů z chovů zapojených do KUMP stupně „A“
- Býček splňuje kriteria pro výběr býčků do odchovu vyhlášené Radou PK
- Má ověřen původ v souladu s platnou legislativou
- Býček odpovídá podmínkám kontroly dědičnosti a zdraví
- Splňuje standard plemene

6.1.2. Odchov a zkoušky vlastní růstové schopnosti býků

6.1.2.1. Odchov na uznaném testačním zařízení (OPB)

Tento typ testace se u býků plemene dexter neuplatňuje.

6.1.2.2. Odchov u chovatele (OCH)

Býček může být odchován:

- a) *U chovatele* – na chovu, na kterém se býček narodil
- b) *U majitele* – u chovatele, který býčka nakoupil se Zootechnickým certifikátem a do 12 měsíců věku zvířete

U býčků je sledován přírůstek od narození. Takto odchovaní býčci jsou při výběru do plemnitby předvedeni před odborně způsobilého bonitéra, zpravidla ve věku od 16 do 18 měsíců, k tzv. Základnímu výběru (způsob a kritéria viz bod 6.3.) buď přímo na chovu, nebo případně na chovném svodu. Základní podmínky pro přihlášení býčka na svod řeší Metodika odchovu. Zpracování a vyhodnocování výsledku odchovu je prováděno centrálně. Výběry býků se řídí pokyny, které pro každý rok vydává ČSCHMS ve spolupráci s Radou PK.

6.2. Selekční kritéria pro výběr býků do plemnitby

6.2.1. Odchov u chovatele (OCH)

- býček musí odpovídat požadavkům standardu plemene
- selekční kritéria upřesňuje Rada PK ve spolupráci s ČSCHMS

6.2.2. Import býka ze zahraničí

Původ býka musí být doložen dle platné legislativy. Pro zařazení býka do plemnitby v ČR musí být plemník bodově ohodnocen a vybrán odborně způsobilým bonitérem (viz bod 6.3.). Býček musí odpovídat standardům plemene a splňovat podmínky pro výběr býků do plemnitby, které stanovuje Rada PK ve spolupráci s ČSCHMS.

6.3. Způsob a kritéria pro hodnocení a výběr býků do plemnitby

Býci plemene dexter jsou vybíráni do plemnitby místně příslušným inspektorem ČSCHMS nebo jiným odborně způsobilým bonitérem (viz Metodika odchovu). Ve sporných případech se postupuje dle schváleného reklamačního řádu ČSCHMS. O každém výběru je vyhotoven tzv. Výběrový protokol, který obsahuje:

- místo a datum výběru
- datum narození
- chovatel a majitel býka
- seznam členů komise
- identifikační údaje býka
- výsledek lineárního popisu a hodnocení zevnějšku vč. záznamu o exteriérových vadách
- výsledek výběru:

1. Vybrán - do „Inseminace a přirozené plemnitby“

Při hodnocení exteriéru při základním výběru je požadována minimální hodnota 6 bodů v každém z 10 hodnocených ukazatelů s výjimkou bodů za velikost těla (optimální je bodové hodnocení známkou 5).

- do „Přirozené plemnitby“

Ve všech ostatních případech, kdy není splněna podmínka dle bodu 1.

2. Odročen

Býček může být odročen ze zdravotních důvodů (úraz nebo onemocnění). Odročen může být také v případě, kdy není při základním výběru řádně předveden.

3. Vyřazen nebo vyřazen před základním výběrem (nevybrán do plemenitby)

Býk je vyřazen při základním výběru tehdy, pokud neplní selekční kritéria pro výběr býka do plemenitby. Vyřazen je také pokud má v jakémkoliv ukazateli exteriéru méně než 4 body. Vyřazen z důvodu váhy a výšky může být pouze v případě, že překročí maximální výšku v kříži (viz bod 4.4. Standard plemene). Vyřazen je býk s funkčními vadami exteriéru a býk, který je nositelem genetické vady.

- alfanumerické označení plemenného býka (linie a číslo v rámci ústředního registru plemeníků) je přiděleno po nahlášení do Ústřední evidence skotu (linie se přiděluje dle výsledku hodnocení zvířete při základním výběru), případně další údaje v souladu s platnou legislativou

7. Testování a posuzování (KUMP)

Testování a posuzování užitkových vlastností je prováděno dle Metodiky KUMP, která respektuje postupy a doporučení definované mezinárodní organizací pro kontrolu užitkovosti ICAR (The International Committee for Animal Recording). Hodnocení exteriéru je prováděno dle Metodiky popisu. Základní metodické postupy testování a posuzování i odhadu plemenné hodnoty se řídí dle platné legislativy. Zjišťování údajů a sběr dat zajišťují inspektoři ČSCHMS, kteří jsou k této činnosti odborně způsobilí v souladu s požadavky § 30 zákona. Zpracování dat a zveřejňování výsledků zajišťuje ČSCHMS ve spolupráci s pověřenou osobou.

8. Plemenné hodnoty

Odhad plemenné hodnoty je prováděn pomocí víceznakového animal modelu (individuální model jedince). Podle naměřených hodnot v KUMP je souběžně stanovena plemenná hodnota pro přímý efekt, plemenná hodnota pro maternální efekt a u krav hodnota pro trvalé mateřské prostředí. Vzhledem k tomu, že v kontrole užitkovosti jsou v jednotlivých chovech podchyceni jak kříženci s masnými plemeny, tak i masná plemena, tvoří si tito jedinci navzájem vrstevníky. Odhad plemenné hodnoty je proto prováděn se zohledněním plemene a heterózního efektu. Způsob, systém a počet vyhodnocovaných ukazatelů v rámci výpočtu plemenných hodnot se může měnit a doplňovat s ohledem na požadavky respektující šlechtitelské postupy definované tímto ŠP.

8.1. Hodnocené vlastnosti (obecně)

- průběh porodu
- hmotnost při narození
- hmotnost ve věku 120 dnů
- hmotnost ve věku 210 dnů
- hmotnost ve věku 365 dnů
- přírůstek od narození
- lineární popis a hodnocení zevnějšku

Způsob hodnocení je popsán modelovou rovnicí, ve které jsou uvedeny efekty genetické a efekty chovatelského prostředí, které ovlivňují naměřenou užitkovost.

Výsledky kontroly dědičnosti jsou publikovány jako relativní plemenné hodnoty (RPH), včetně spolehlivosti jejich předpovědi. Pro stanovení relativní plemenné hodnoty je využívána standardizovaná směrodatná odchylka 10. Pokud neupravuje publikování plemenných hodnot samostatný předpis ČSCHMS, stanovuje základní podmínky pro publikování výsledků kontroly dědičnosti Rada PK.

8.2. Relativní plemenné hodnoty, které jsou publikovány

8.2.1. Růstová schopnost

- PePP RPH pro průběh porodu a hmotnost při narození v přímém efektu
- PeRu RPH pro růst v přímém efektu
- MePP RPH pro průběh porodu a hmotnost při narození v maternálním efektu
- MeRu RPH pro růst v maternálním efektu
- PrirNar RPH pro přírůstek od narození

8.2.2. Lineární hodnocení

- TR RPH pro tělesný rámec
- KT RPH pro kapacitu těla
- OS RPH pro osvalení
- UT RPH pro užitkový typ

9. Rozsah zjišťování známých vad a zvláštností

Klub chovatelů plemene dexter a ČSCHMS ve spolupráci s genetickou laboratoří uplatňuje taková opatření, která zajistí účinnou eliminaci genetických vad a zvláštností bez významnějšího snížení genetického zisku. **Při zápisu zvířat do plemenné knihy musí být doložen test na chondrodysplasi s negativním výsledkem.** Rozsah sledovaných vad a zvláštností bude rozšiřován podle potřeb v souvislosti se stupněm poznání. Přehled aktuálních genetických vad a zvláštností bude zveřejňován Radou PK.

10. Způsob vyhodnocování výsledků šlechtění plemene a kontrola realizace ŠP

Vyhodnocení realizace ŠP a porovnání dlouhodobého vývoje vyhodnocuje každoročně Rada PK ve spolupráci s ČSCHMS a navrhuje případná opatření. Výsledky zpracovává na základě dat z kontroly užitkovosti ČSCHMS. Zveřejňování je realizováno formou uzávěrky KUMP a je zveřejňováno v tištěné formě nebo ve formě umožňující dálkový přístup (na webových stránkách ČSCHMS), příp. jinou formou. ČSCHMS vypracovává souhrnnou roční zprávu o průběhu realizace ŠP.

11. Obecná ustanovení

Na tento ŠP navazuje Metodika popisu a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu, Metodika kontroly užitkovosti skotu bez tržní produkce mléka, Metodika pro odchov a zkoušky vlastní užitkovosti býků masných plemen skotu a Certifikovaná metodika pro předpověď plemenných hodnot pro vyhodnocení vlastností polního testu u masných plemen skotu i Certifikovaná metodika pro spolehlivost předpovědi plemenných hodnot vlastností polního testu u

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA ŠLECHTITELSKÉHO PROGRAMU

Dexter

plemenný býk - černá forma

plemenný býk - červená forma

kráva s teletem

kráva

tele

jalovice - zbarvení "dun"

masných plemen skotu. Sporné případy související s tímto ŠP řeší a rozhodnutí vydává Rada PK, jejíž práva a povinnosti vyplývají ze stanov ČSCHMS.

12. Přílohy

- Růstové parametry (standardy) výšky a hmotnosti
- Obrazová příloha (fotografie)
- Řád plemenné knihy

v Praze dne 9. 12. 2019

RŮSTOVÉ PARAMETRY DEXTER

Standard výšky - býci ve věku 6 až 40 měsíců

	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
10	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	119	120	120	121	121	121	122	122	122	123	123	123	124	124	124
9	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	116	117	117	118	118	118	119	119	119	120	120	120	121	121	121
8	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	113	114	114	115	115	115	116	116	116	117	117	117	118	118	118
7	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	111	112	112	113	113	113	114	114	114	115	115	115	116	116	116
6	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	109	110	110	111	111	111	112	112	112	113	113	113	114	114	114
5	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	107	108	108	109	109	109	110	110	110	111	111	111	112	112	112
4	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	105	106	106	107	107	107	108	108	108	109	109	109	110	110	110
3	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	102	103	103	104	104	104	105	105	105	106	106	106	107	107	107
2	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	99	100	100	101	101	101	102	102	102	103	103	103	104	104	104

Standard výšky - jalovice a krávy ve věku 6 až 23 měsíců

	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
10	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113
9	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110
8	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107
7	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105
6	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103
5	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101
4	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99
3	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96
2	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93

Standard výšky - jalovice a krávy ve věku 24 až 40 měsíců

	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
10	114	115	115	116	116	117	117	118	118	119	119	120	120	121	121	122	122
9	111	112	112	113	113	114	114	115	115	116	116	117	117	118	118	119	119
8	108	109	109	110	110	111	111	112	112	113	113	114	114	115	115	116	116
7	106	107	107	108	108	109	109	110	110	111	111	112	112	113	113	114	114
6	104	105	105	106	106	107	107	108	108	109	109	110	110	111	111	112	112
5	102	103	103	104	104	105	105	106	106	107	107	108	108	109	109	110	110
4	100	101	101	102	102	103	103	104	104	105	105	106	106	107	107	108	108
3	97	98	98	99	99	100	100	101	101	102	102	103	103	104	104	105	105
2	94	95	95	96	96	97	97	98	98	99	99	100	100	101	101	102	102

Standard hmotnosti - býci ve věku 15 až 40 měsíců

	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
10	297	307	317	327	337	347	357	367	377	387	397	407	417	427	432	437	442	447	452	457	462	467	472	477	482	487
9	278	288	298	308	318	328	338	348	358	368	378	388	398	408	413	418	423	428	433	438	443	448	453	458	463	468
8	263	273	283	293	303	313	323	333	343	353	363	373	383	393	398	403	408	413	418	423	428	433	438	443	448	453
7	251	261	271	281	291	301	311	321	331	341	351	361	371	381	386	391	396	401	406	411	416	421	426	431	436	441
6	240	250	260	270	280	290	300	310	320	330	340	350	360	370	375	380	385	390	395	400	405	410	415	420	425	430
5	229	239	249	259	269	279	289	299	309	319	329	339	349	359	364	369	374	379	384	389	394	399	404	409	414	419
4	217	227	237	247	257	267	277	287	297	307	317	327	337	347	352	357	362	367	372	377	382	387	392	397	402	407
3	202	212	222	232	242	252	262	272	282	292	302	312	322	332	337	342	347	352	357	362	367	372	377	382	387	392
2	183	193	203	213	223	233	243	253	263	273	283	293	303	313	318	323	328	333	338	343	348	353	358	363	368	373

Standard hmotnosti - jalovice a krávy ve věku 15 až 40 měsíců

	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
10	234	239	244	249	254	259	264	269	274	279	284	289	294	299	304	309	314	319	324	329	334	337	340	343	346	349
9	216	221	226	231	236	241	246	251	256	261	266	271	276	281	286	291	296	301	306	311	316	319	322	325	328	331
8	202	207	212	217	222	227	232	237	242	247	252	257	262	267	272	277	282	287	292	297	302	305	308	311	314	317
7	191	196	201	206	211	216	221	226	231	236	241	246	251	256	261	266	271	276	281	286	291	294	297	300	303	306
6	180	185	190	195	200	205	210	215	220	225	230	235	240	245	250	255	260	265	270	275	280	283	286	289	292	295
5	169	174	179	184	189	194	199	204	209	214	219	224	229	234	239	244	249	254	259	264	269	272	275	278	281	284
4	158	163	168	173	178	183	188	193	198	203	208	213	218	223	228	233	238	243	248	253	258	261	264	267	270	273
3	144	149	154	159	164	169	174	179	184	189	194	199	204	209	214	219	224	229	234	239	244	247	250	253	256	259
2	126	131	136	141	146	151	156	161	166	171	176	181	186	191	196	201	206	211	216	221	226	229	232	235	238	241